

Parlamantoya Girmek İçin Erkek Olmak Şart!*

Aysun Sayın

*Genel Sekreter
Kadın Adayları Destekleme ve Eğitme Derneği*

GiriŐ

22 Temmuz genel seçimleri sonuçları itibariyle bu baŐlıđın atılmasına neden oldu dolayısıyla bu baŐlıđı ben atmadım ve sorumlusu da ben değilim. Bu baŐlıđın sorumlusu Türkiye'deki siyasi parti liderleri, seçim kanunları ve sistemidir. Biliyoruz ki karar verme noktasında siyasi parti liderleri son sözü söyleyenler olarak demokratik bir yöntem kullanmaktadırlar ve son sözlerinde "Parlamantoya Girmek İçin Erkek Olmak Şart mı?" diye soran kadınlara "evet Şart" olmuŐtur. Bu yazıda seçim sonuçları, süreci itibariyle toplumsal cinsiyet perspektifinden bir analiz yapmaya ve 6 yıldır üyesi olduğum Kadın Adayları Destekleme ve Eğitme Derneğinin yürüttüğü ve bilinen adıyla "Bıyıklı Kampanya" ekibinde yer alan biri olarak, bir aktivist, feminist olarak KA-DER'in seçim değerlendirmesini vermeye çalışacağım, biraz da tartıŐacađım.

KA-DER 1997 yılından bu yana seçimle ve atama ile gelinen bütün pozisyonlarda kadının temsilini arttırmak üzere çalıŐmaktadır. alıŐmaları parlamantoda, yerel yönetimlerde ve istihdamda kadın temsilini arttırmak zereidir. Ağılıklı olarak siyasette yer almak isteyen ve siyasette yer alan kadınlarla, seçmenlerle çalıŐmakta ve istihdamda temsili arttırmaya yönelik çalıŐmalara destek vermekte ve "KOTA" talebini hem siyaset ve hem istihdam için istemektedir.

KOTA konusunda farklı görüŐler var. Kadınların mal olmadığını dolayısıyla KOTA'ya karşı olduğunu düŐünenler, dünyada KOTA uygulamasının olmadığını ve dolayısıyla KA-DER'li kadınların bu talebi uzaydan getirdiğini düŐünmekteler. Kadınlar da çalıŐsın, hak etsin diyerek kadınları tembelliğe iteceğini ve haksız rekabet getireceğini düŐünenler de var. Diğer yanda KOTA cinsiyete göre dağılımı belirleyen

* Yazıda yer alan istatistikler için bkz. Sayın, A., 2007, *KOTA EL KİTABI: Geçici zel nlem Politikası- KOTA*, KA-DER, İstanbul. Kitaba, www.ka-der.org internet adresinden ulaŐılabılır.

Sayın, A., 2007, "Parlamanto'ya Girmek İçin Erkek Olmak Şart!", *Toplum ve Demokrasi*, 1 (1), Eylül- Aralık, s. 153-160.

bir seçim tekniğidir ve sonuçlarda eşitliğe ulaşıncaya kadar uygulanacak olan geçici özel önlem politikasıdır, kadınlara karşı ayrımcılık vardır, hem de hayatın her alanında dolayısıyla bu tarihsel ayrımcılığı ortadan kaldırmak için destek politikalarına ihtiyaç vardır. Bunlardan birisi de kotadır diyenler. Kota ile ilgili tartışmaları ve düşüncelerimi şimdilik burada geri dönmek üzere noktalıyorum.

“Niçin Kota?” sorusunu cevaplamadan önce, meşhur “bıyıklı kampanya” ya atıfta bulunarak bu gerekçemi koymaya çalışacağım.

KA-DER 2007 genel seçimlerine farklı programlarla hazırlıklarına devam ederken siyaset okulu, seçmen eğitimi gibi Şubat ayında bir kampanyaya başladı. Kampanyanın erken seçim olasılığına karşı A ve B planı vardı ve farkındalık yaratma, bilgilendirme ve ayaklandırma fazlarından oluşan bir stratejik kurgusu bulunuyordu. C planı yoktu o tarihte öngörülen erken seçim eylül ayı idi. Ama seçim temmuzda geldi, dolayısıyla ayaklandırma aşaması devreye giremedi, bilgilendirme aşaması farkındalık yaratmadaki kadar büyük olamadı. KA-DER daha önce yapmadığı bir seçimi yaptı ve farklı kesimlerden ünlü yüzlerle kamuoyuna çıktı, bu ünlü yüzler “Parlamentoya Girmek İçin Erkek Olmak Şart mı?” diyordu (Bkz. Afiş 2: Erkek Olmak Şart mı?, Ekler, yazı sonu). Cevabı “şart değil” di (Bkz. Afiş 3: Bu Meclise Kadın Şart!, Ekler, yazı sonu), çünkü yüzlerdeki erkeklik sembolü bıyıklar tasarımda sonradan kalemle çizilmiş biçimde verildi. Burada bir soru soruyor ve cevabında eğreti duran bıyıklarıyla veriyordu.

Çok ses getirdi, çok tartışıldı farklı tartışmaların yapılmasına neden oldu, özellikle parlamentoya girmek için türbansız olmak şart mı? Mesajıyla, türban takan farklı alanlarda ünlü kadınları hatırlarsınız. Sonuçta ne oldu? Gündem oluşturdu bu da beklenen hedefti ve hedef gerçekleştirildi. Ulusal ve uluslararası çapta ses getiren, farklı desteklerle kampanya yürütüldü. Milliyet Gazetesi manşetten farklı ve ünlü bıyıklı kadınlarla kampanyaya destek verdi. Yazılı basında KA-DER görselleri yer aldı, görsel basın tartışma programlarından eğlence programlarına kadar kampanyaya yer verdi ve kampanya herkesin evine, işine, okuluna ve gündemine girdi. Sıra ikinci hedefteydi, ama erken seçim kararı epeyce de erken bir tarihe alındı. KA-DER zaten 2006 yılında başlamış olduğu farklı alanlarda uzmanlaşmış Kadın Sivil Toplum Kuruluşları ile beraber beş temel başlıkta “Kadın Siyaset Programı”nı yayınladı. Başlıklar; siyaset, istihdam, sağlık, şiddet ve eğitimdi. Bu başlıkların altında hayallerimiz değil, acil sorunlarımız ve çözüm önerilerimiz bulunuyordu. Bunu yayınladı, çünkü partilerin seçim programlarında bizlerin talepleri yoktu, ya ‘ana, baci’ ve ailenin önemli bir üyesi olarak kutsanıyor ya da cumhuriyetin bekçileri olarak yüceltiliyorduk. Ama *kadın olarak, yurttaş olarak, birey olarak* yoktuk.

Mutlaka kendi ideolojilerince uygun bir sıfatla beraber vardık, ama cinsel kimliğimizle yoktuk. Sorunlarımıza mı, kendilerince uygun bulduklarına sadece dokunmuşlar, ama ele almamışlardı. Bizde dedik ki, işte size program, bu program bizlerin, yurttaşların ve seçmenlerin yarısı kadınların sizlerden seçmen olarak talepleridir. Buyurun kullanın parti programlarında yer verin. Yer veren oldu mu, seçim programlarında değil, peki hükümet gündeminde yer aldı mı, bunu sorgulamak için biraz erken ama taslak anayasa metninde hiç yer almadığı, çok açık bir gerçek, döneceğim bu konuya da.

Kampanyanın 2. adımı "Bu Meclise Kadın Şart" sloganı (Bkz. Afiş 3: Bu Meclise Kadın Şart!, Ekler, yazı sonu) ile beraber bu sefer kadın-erkek ünlülerle beraber kamuoyu ile paylaşıldı. Vermek istediğimiz mesaj meclise baktığımızda sadece bıyık görüyoruz, bu seçimlerde bu tabloyu değiştirelim idi. Mesajımız yine gündem oluşturdu ve tartışıldı (hangi kadın sorusu gündeme geldi, cevabımızda vardı, kadın siyaset programına imza atan ve seçildiğinde bunu hayata geçireceğine söz veren kadınlar ve sıra aday aday başvurularına geldi. Aday aday listeleri hazırlandı. Daha öncesinde olmadığı kadar kadın aday aday başvurusu oldu, hemen örneği parlamentoda yer alan partilerden vereyim. AKP'de toplam aday aday başvurusu 3895, bunların içinde kadın aday aday sayısı 454, MHP de toplam rakam 2700 kadın aday aday 251, CHP'de toplam 1992 kadın aday aday 246, DTP de toplam 275 kadın aday aday 45 oldu. Peki bu başvuran kadın aday aday kadınların kaç aday oldu diye bakarsak; AKP'de 62 kadın, MHP'de 43 kadın, CHP'de 52 kadın toplam 550 içinde, DTP'de 10 kadın toplam 67 içinde. Şimdide bu rakamlar içinde aday kadın yüzdesine bakarsak, AKP'de yüzde 16.98, MHP'de yüzde 6.18, CHP'de yüzde 9.45, DTP'de yüzde 15.78 ve sonuçlara bakarsak parlamentoda bugün temsil edilen kadınların oranı yüzde 9.1'dir. Bu oranların partilerdeki dağılımı AKP yüzde 8.79, MHP yüzde 2.85, CHP yüzde 8.92, DTP yüzde 36.3'dür. Dolayısıyla parlamentoya girmek için erkek olmak şart mesajını KA-DER ve kadın örgütleri aldı. Burada bir parantez açarak DTP'ye dönmek isterim. DTP yüzde 36.3 ile aslında bütün dünyada kritik temsil oranı olarak belirlenen yüzde 30 cinsiyet kotasını yakalamış oldu, ancak kendi tüzüğünde yer alan yüzde 40 cinsiyet kotasının altında kaldı. Dolayısıyla toplamda 50 kadın milletvekili parlamentoya girdi. Bir önceki dönemin iki katı (22. dönemde 24 kadın vekil vardı) bir oran yakalandı. Ancak hala kadınlara ait 225 koltukta (talebimiz eşit temsil olduğuna göre parlamentoda bulunan 550 koltuğun yarısı kadınlarındır) erkekler oturuyorlar, daha doğrusu işgal ediyorlar. 50 kadın vekil parlamentonun görüntüsünü kısmen değiştirdi, parlamentonun 4. büyük partisi ki, biz en azından böyle görmek istiyoruz, hangi ideolojik görüşten ve partiden olurlarsa olsunlar kadın siyaset programını hayata geçirmek için birlikte çalışsınlar

istiyoruz, oldular. Ancak hala kritik temsile ulaşamadığımız için kararları belirleyebilme ve etkileme gücüne sayısal olarak sahip olamadılar.

KA-DER bu sene 10 yaşına girdi. Bunun kendisi önemli bir başarı, neden mi? Bütün partilere eşit mesafe ilkesiyle 10 yıldır çalışıyor, her partiden üyesi ile bir konsensüs örgütü olma yolunda önemli adımlar attı. Zaman zaman bazı konularda politik bir duruş gösterememesi bundandır, iyi ve kötü tarafları vardır bir konsensüs örgütü olmanın. Nasıl bir Türkiye’de 10. yaşına girdi diye bakarsak, son 72 yılda (1935 seçimlerinden bu yana) kadın temsili yüzde 2.2, kurulduğu tarihten bu yana 3 seçim gördü 1999’da kadın temsili yüzde 4.2, 2002’de yüzde 4.4, 2007’de 9.1 (bu son temsilin öncekilere oranla yüksek olmasını tamamen KA-DER’in ve kadın örgütlerinin çalışmasına bağlıyorum), 2004 yerel seçim sonuçlarına göre, yerel yönetimlerde kadın temsili yüzde 0.56’dır. Belediye meclislerinde yüzde 0.56 iken, İl Genel Meclislerinde bu oran yüzde 1.75’dir. 18 kadın belediye başkanından; 1’i il, 5’i ilçe, 12’si belde belediye başkanıdır. UNDP İnsani Kalkınma Raporu 2006’ya göre üst düzey yönetimlerde kadın oranı yüzde 6’dır. 10 yaşımızda da Türkiye kadınlara karşı ayrımcılığın olduğu bir ülke tablosunu çizmeye devam etmektedir.

Buraya kadar seçim 2007 sonuçlarının ve kadının temsili ile ilgili bir Türkiye fotoğrafı çizdim, kadınların olmadığı, demokrasinin erkek egemen olduğu... Şimdi bu resim nasıl değişir sorusuna cevap olan KOTA konusuna dönebilirim. KOTA, daha öncede belirttiğim gibi geçici özel önlem politikasıdır ve kimin seçileceğini değil, hangi cinsiyetin en az hangi oranda temsil edileceğini söyler. Dolayısıyla kotaya karşıt argümanlar içinde yer alan “Hangi Kadın” sorusu kota konusunun doğru sorusu değildir. Yüzde kaç kadın ve erkek diye sorulması gerekir. Kota ayrımcılığa neden olur, fırsat eşitliğine karşıt bir uygulamadır, diye gelen kota karşıtı görüşlere de hemen hayır var olan ayrımcılığı ortadan kaldırmak için kullanılan bir tekniktir ve kadınların fırsat eşitliğinden erkeklerle eşit düzeyde faydalanabilmeleri için kadınları erkeklerle eşit noktaya getirmeyi hedefler, demek isterim. Kota siyaseti, siyasal kurumları kadınlara hazırlayan bir politikadır dolayısıyla bu kadar erkek egemen alanlarda kadınların varlık gösterebilmeleri için desteklenmeleri gerekir ve bu destek zaten sonuçlar eşitleninceye kadar sürecektir.

Kadınların siyasi temsiline parti liderlerine bırakılmayacak kadar önemli bir mesele olduğunu ve parti liderlerine bırakılınca tablonun ne olduğunu söylemeye gerek yok. Parlamento’ya bakmak veya yukarıdaki rakamları hatırlamak yeterli, dolayısıyla siyasi partiler ve seçim yasalarında değişiklik gereklidir ve bu yasalarda kota yer almalıdır. Ancak ve ancak, partilerin iradelerine ve keyiflerine bırakılmayacak düzenlemelerle biz kadınların temsil sorununu aşabiliriz. Ancak bu şekilde siyasi temsilde

vahim olan durumumuzu dünya tablosunda değiştirebiliriz (bizden sonra gelen ülkeler Suudi Arabistan, Yemen ve Mısır) ve gerçek bir demokrasiden en azından bu bağlamda bahsetmeye başlayabiliriz. Dolayısıyla KOTA şarttır ve dünya örnekleri mevcuttur, yeterki bu resmi değiştirmek isteyen bir siyasi irade olsun (bkz. www.ka-der.org, Kota El Kitabı "Geçici Özel Önlem Politikası: KOTA").

Yeni Anayasa Taslağında Devlet Kadın Erkek Eşitliğini Sağlama Görevinden Kaçıyor

Bana ayrılan sayfayı gündemde olan anayasa tartışmaları ile devam ederek bitirmek niyetindeyim. Bunu da yukarıdaki konuyla bağlayacağım. Türkiye bir sivil anayasa tartışması içinde, tırnak içinde bağımsız, tırnak içinde akademisyen, tırnak içinde hukukçu bir komisyon tarafından hazırlanan ve yol haritası, taslak metin olarak sunulan omurga budur, denilen bir anayasa çalışması da var elimizde. Nereden başlasam bilemiyorum, önce olumlu olanı söyleyeyim, öncelikle alkışlamak gerekir. Türkiye 27 yıl sonra hakikaten bir anayasa değişikliğine girdi, darbe anayasasından kurtulmak başlı başına olumlu. Benim yazmak istediklerim ise bu yazının bütünlüğünü de göz önüne alarak mevcut taslak anayasa da yer alan kadın hakları.

Ana Yasa, bırakın KADIN olsun!

Tek bir maddeyi ele alacağım bu demek değil ki tamamına dair eleştirim itirazım yok, yani anayasayı kısaltan komisyon (evet kısa olmalı, anlaşılır olmalı) ama neden sosyal hakları kısaltmış, çıkarmış da hangi orman işletmelerin özelleştirileceğini eklemiş. Neden çalışma HAK olmaktan çıkarılmış, neden anayasa bireyin, yurttaşın üstünde ve kutsal bir metin gibi başlıyor da olması gereken DEVLET ile yurttaş arasında mutabakat metni olmamış, diye uzar, bu yazının sınırlarını aşar, ben bir maddeyi ele alacağım. Almadan öncede İTİRAZ ediyorum bu benim ANAYASAM olmamış, SİZİN olmuş diyeceğim (Bkz. Afiş 1: Sivil Anayasamız, Ekler, sayfa sonu). Cinsiyetçiliğe de diyecek sözüm yok, ne kadar bağımsız akademisyen olunabilirse o kadar cinsiyeten nört olunmuş. Akademinin dayanılmaz erkek egemenliği her satıra sinmiş, metne yapıbozumu şart olmuş.

Yeni Anayasa Taslağında Devlet Kadın-Erkek Eşitliğini Sağlama Görevinden Kaçıyor!

TASLAK "SİVİL" ANAYASADA eşitlik maddesi:

Eşitlik

Madde 9- (1) Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(2) Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

(3) Kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi özel surette korunmayı gerektiren kesimler için alınan tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(4) Devlet organları ve idare makamları, bütün eylem ve işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır.

1982 Anayasası'nda eşitlik maddesi:

MADDE 10. - Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek: 7.5.2004-5170 / 1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yasama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Anayasa Kadın Platformu'nun Önerisi

Madde 9- (1) Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, etnik köken, medeni hal ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(2) Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olması esastır. Kadınlara karşı doğrudan ve dolaylı, her türden cinsiyet ayrımcılığı yasaktır. Devlet, kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olmasının *fiili* olarak gerçekleştirilmesi ve mevcut engellerin kaldırılması için hukuksal ve kurumsal düzenlemeler de dahil, gereken tüm önlemleri alır. Alınan önlemler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Devlet organları ve idare makamları, bütün eylem ve işlemlerinde sonuçlarda eşitlik sağlama ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır.

Evet, bu sefer de ilk olarak 2004 yılında AB uyum reformları kapsamında 10. madde değişikliğinde eşitlik tanımımızı yapmış ve gerekli bütün kurumlara göndermiştik. Kadın örgütleri, yani nüfusun yarısının

temsilcileri bizim diyebilecekleri anayasadaki eşitlik maddesini tanımladılar.

"Ayrımcılığa Karşı Olmak" demek kolay. Neden cinsel yönelim, etnik köken ve medeni hal ayrımcılığına da karşı bir madde taslak metinde ve bundan önceki herhangi bir anayasada yok. Yasalarımız ve devletimiz ayrımcılığa bazı durumlarda karşı, bazı durumlarda değil mi?

Neden Taslak metin 82 Anayasası'ndan da geri bir konumda neden ben, nüfusun yarısı korunmaya muhtacız, kimden erkeklerden mi koruyacaksınız, eşitliği sağlamak değil mi DEVLET'in görevi, neden koruma durumuna çekiyor kendini, Devlet, hukuk devleti değil mi? Bu vatan ANA, yasa ANA da baba DEVLET neden ANAYASA'nın kadınlar ve herkes için eşitlik sağlamanı garanti altına almıyor.

Bu sorunun cevabını bana hangi BABA verecek? Eşit Katılım ve Temsil İstiyoruz, "Taş mı atalım" (bu slogan daha önce şimdi hatırlayamadığım bir ülkede kullanılmıştı, orada ki hak temelli verilen mücadeleye atıfta bulunmak istedim).

Ekler:

Afiş 1: Sivil Anayasamız

SİVİL ANAYASAMIZ

"Sivil" Anayasa, sivil toplum kuruluşları ve yurttaşlar tarafından oluşturulmalıdır.

"Kadınlar"; "Çocuklar, Yaşlılar ve Engelliler" ile birlikte "özel suretle korunmaya muhtaç bir kesim" değil, ülke nüfusunun yarısını oluşturan ve hayatın her alanında fırsat eşitliğini hak eden BİREYLERDİR, vatandaşlardır.

Eşitlik ve demokrasiye inanan kadın erkek herkese sesleniyoruz!

Türkiye'de kadın erkek eşitliğinin hem yasalar tarafından garanti altına alınması hem de uygulamada eşitliğin sağlanması için Anayasa'nın "Kanun Önünde Eşitlik" maddesinin SONUÇLARDA EŞİTLİĞİ, FİİLİ EŞİTLİĞİ SAĞLAYACAK ŞEKİLDE düzenlenmesini talep ediyoruz.

kader Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği ka-der.org.tr

Afiş 2: Erkek Olmak Şart mı?

Meclise girmek için
**ERKEK
OLMAK
ŞART MI?**

HAYDİ KADINLARI SEÇELİM

Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği

kader

ka-der.org.tr

Afiş 3: Bu Meclise Kadın Şart?

Meclise girmek için erkek olmak şart değil,
**BU MECLİSE
KADIN ŞART!**

Kadınlarımız partilerin "vitrin süsü" olmak istemiyorlar. Huzurlu, güçlü, gerçek demokratik temellere dayalı bir ülke yaratmak için büyüklerini atıp vekil listelerinin ilk 3 sırasında yer almayı hedefliyorlar.

Siz de oylarınızla Türkiye'nin kadınlarını destekleyin ve hep bir ağızdan "Bu meclise kadın şart" deyin.

kader

Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği

HEDEF LİSTELERDE İLK 3

7 st X 17 cm ilan